

EUR-10 Haukka Jenny(UM)

09.12.2021
JULKINEN

Asia

Komission ja korkean edustajan tiedonanto EU:n arktisesta politiikasta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n komission ja ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan arktista politiikkaa käsittelevä yhteinen tiedonanto ”*EU engagement for a greener, peaceful and prosperous Arctic*” julkistettiin 13.10.2021.

Kyseessä on EU:n neljäs arktinen tiedonanto (edelliset vuosilta 2008, 2012 ja 2016). Suomen puheenjohtajakaudella 2019 neuvosto kehotti päätelmissään instituutioita laatimaan uuden tiedonannon. Tiedonantoa edelsi kesällä 2020 käynnistetty julkinen konsultaatioprosessi, johon UM:n johdolla laadittiin Suomen kansallisesti koordinoitu kontribuutio.

Tiedonannon käsittely neuvoston valmistelurakenteissa ei ole vielä alkanut. Tiedonannon käsittely ajoittuu todennäköiseksi ensi vuoden alkuun, jolloin on tarkoitus hyväksyä neuvoston päätelmät.

Suomen kanta

Suomi pitää komission ja korkean edustajan yhteistä tiedonantoa tärkeänä ja oikea-aikaisena. Tiedonanto vastaa hyvin Suomen näkemukseen siitä, että arktisen alueen haasteet tulee huomioida paremmin unionin toiminnassa. EU:n roolia ja panosta tarvitaan mm. ilmastonmuutoksen, luontokadon ja ympäristön pilaamisen torjumisessa sekä arktisen alueen nopean muutoksen ympäristöllisistä, taloudellisista ja geopoliittisista seurauksista johtuen. Suomi pitää tärkeänä tiedonannon tavoitetta siitä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi arktiset kysymykset huomioidaan kattavasti myös unionin useissa sektorikohtaisissa politiikoissa.

Ilmastonmuutoksen, vihreän siirtymän ja alueen väestön elinolosuhteiden parantamisen korostaminen EU:n tavoitteissa on linjassa Suomen kansallisen, valtioneuvoston kesäkuussa 2021 hyväksymän arktisen politiikan strategian kanssa. Suomi pitää tärkeänä, että EU yhtäältä tunnistaa vahvan vaikuttajan roolinsa ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunnan globaalina edelläkävijänä, ja toisaalta huomioi oman ympäristöjalanjälkensä arktiselle alueelle, esimerkiksi mustan hiilen ja saasteiden kaukokulkeumien aiheuttajana ja alueen luonnonvarojen kuluttajana. Erityisen myönteistä Suomen mielestä on se, että tekstissä on nostettu esiin Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuus (NDEP), ml sen ydinikkuna, jonka tavoitteena on puuttua Luoteis-Venäjällä Neuvostoliiton aikakauden ydinjätteisiin liittyvin riskeihin.

Suomelle on ensisijaista arktisen alueen säilyminen rauhanomaisena. Tiedonannossa tunnustetaan arktisten valtioiden päävastuu omien alueidensa osalta, samalla korostaen laajemman kansainvälisen yhteistyön merkitystä. EU:n osallistuminen arktisiin kysymyksiin on geopoliittinen välttämättömyys, sillä kansainvälisepoliittiset ja sotilaalliset jännitteet muualla maailmassa heijastuvat myös arktiselle alueelle. Suomi pitää tärkeänä, että alueen kehitystä tarkastellaan osana laajempaa turvallisuuspoliittista kontekstia. On tärkeää, että EU:n tilannekuvaa ja strategista ennakointia vahvistetaan ja kehitetään myös yhdessä kumppaneiden kanssa, ml. EU–Nato-yhteistyössä.

Tiedonannossa on huomioitu myös Barentsin alueella tehtävä yhteistyö ja Barentsin euroarktinen neuvosto (BEAC), jonka puheenjohtajana Suomi tällä hetkellä toimii. Suomen mielestä Pohjoinen ulottuvuus ja BEAC tarjoavat tärkeän kanavan EU:lle olla mukana yhteistyössä pohjoisilla alueilla.

Mm. Suomen aloitteesta EU:n odotetaan osallistuvan aktiivisemmin Arktisen neuvoston työryhmien ja asiantuntijaryhmien työhön, mikä voi osaltaan luoda edellytyksiä EU:n tarkkailijastatuksen hyväksymiselle. Arktinen neuvosto ja sen työryhmien toimeenpanevat projektit tarjoavat kanavan rakentavaan yhteistyöhön, ml. Venäjän kanssa.

Sukupuolten tasa-arvo on keskeinen osa ihmisten hyvinvointia ja kestävästä kehityksestä myös arktisella alueella. Suomen aloitteesta myös gender-kysymykset ja nuorison rooli on huomioitu arktisessa työssä.

Suomi pitää hyvänä, että tiedonannossa on huomioitu alkuperäiskansojen merkitys arktisessa yhteistyössä, ja saamelaisten asema EU:n ainoana alkuperäiskansana. Suomi pitää hyvänä terveys- ja terveysturvallisuuskysymysten kattavaa huomiointia tiedonannossa, mutta katsoo, että tämän tulisi sisältää myös arktisen alueen asukkaiden mielenterveyskysymykset.

Suomen näkemyksen mukaan tiedonannossa esitetty komission toimiston perustaminen Grönlannin Nuukiin lisää osaltaan arktisten kysymysten painoarvoa EU:ssa. Toimiston avulla unioni pystyy aikaisempaa tehokkaammin kanavoimaan tukeaan myös alueen alkuperäiskansoille.

Tiedonanto korostaa perustellusti tieteellisen yhteistyön, erityisesti eurooppalaista polaaritutkimusta yhteen kokoavan EU PolarNet –yhteisön merkitystä. On tärkeää, että EU:lla on merkittävä rooli arktista aluetta koskevan tieteellisen tutkimuksen rahoittamisessa, mikä tulee tarjoamaan lisääntyviä mahdollisuuksia myös suomalaisille tutkijoille ja tiedeyhteisöille. Tiedonannon linjaukset tieteellisen yhteistyön suhteen ovat Suomen näkemysten mukaisia. On lisäksi hyvä, että tiedonannossa korostetaan koulutuksen merkitystä arktisen alueen asukkaiden kannalta.

Tiedonannon kirjaukset siviilivalmiuden ja pelastustoiminnan osalta sekä viittaukset unionin pelastuspalvelumekanismiin ovat kannatettavia. Suomi korostaa pelastustoiminnan osalta erityisesti meripelastus- ja ympäristövahinkojen torjuntavalmiuksien kehittämistä Arktisen rannikkovartiostoyhteistyöfoorumissa. Suomen näkemyksen mukaan on hyvä, että tiedonannossa painotetaan satelliittiteknologian hyödyntämistä arktisella alueella, ottaen huomioon alueen puutteellisen infrastruktuurin, pitkät etäisyydet ja lisääntyvät liikennevirrat. Satelliittijärjestelmien palvelutuotannon laadun ja saatavuuden varmistaminen pohjoisilla alueilla luo myös pohjan eri toimialojen modernille kehittämiselle ja uusien palveluiden synnylle.

Suomi näkee, että merikysymysten, ml. merisuojealueet, nostaminen tiedonantoon on merkityksellistä. Keskeisen jäämeren kalastusta rajoittava sopimus, mertensuojealueet ja YK:n aavan meren suojelua edistävää sopimusta (BBNJ) koskevat neuvottelut on noteerattu keskeisesti, mikä indikoi meripolitiikkaan liittyvien kysymysten selkeää nousua unionin agendalla. Suomi pitää perusteltuna sitä, että EU tukee merellisten suojealueiden nimeämistä Jäämerelle mm. Koillis-Atlantin meriympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen (OSPAR) kautta.

Suomi suhtautuu myönteisesti komission aikomukseen sopia yhteistyössä kumppanien kanssa monenkeskisestä oikeudellisesta sitoumuksesta arktisen alueen hiilivetyvarantojen hyödyntämisen ja oston estämisestä. Tavoite on yhdenmukainen EU:n ilmastotavoitteiden ja myös Suomen arktisen politiikan strategian linjauksen kanssa, jonka mukaan uusien fossiilisten varantojen avaaminen arktisissa olosuhteissa on ristiriidassa Pariisin ilmastopöytäkirjan tavoitteiden saavuttamisen kanssa ja sisältää taloudellisia epävarmuuksia ja riskejä. Esityksen eteenpäinvieminen edellyttää lainsäädännöllistä ehdotusta, jonka sisältöä Suomi tulee arvioimaan erikseen.

Suomi korostaa rahoituksen merkitystä EU:n arktisen roolin vahvistamisen ja yhteistyön edistämisen kannalta. Suomi vaikuttaa siihen, että arktinen yhteistyö ja arktiset erityisolosuhteet huomioidaan asianmukaisesti eri EU-rahoitusohjelmien suunnittelussa ja toimeenpanossa. Suomi pitää tervetulleena tiedonannossa esiteltyä arktiseen politiikkaan liittyvää EU-rahoitusmahdollisuuksia kokoavaa investointi- ja informaatioportaalia, jonka tavoitteena on lisätä tietoa relevanteista EU-rahoitusvälineistä, ja joka avaa myös Suomelle kaupallistaloudellisia mahdollisuuksia.

Pääasiallinen sisältö

Komission ja korkean edustajan EU:n arktista politiikkaa koskeva tiedonanto on edellisiä kattavampi. Tiedonannossa kartoitetaan EU:n toimintaa ja mahdollisuuksia uusiin hankkeisiin eri politiikkasektoreilla. Lähtökohtana on arktisen politiikan kasvava merkitys myös sen vuoksi, että EU on läsnä alueella. Geopoliittisena toimijana EU:lla on strategisia ja käytännön intressejä arktisella alueella myös laajemmin. EU:lla on perustavanlaatuisen intressi tukea alueen monenkeskistä yhteistyötä, ja varmistaa näin alueen säilyminen turvallisena, vakaana, kestäväenä, rauhallisena ja vauraana. EU on merkittävä taloudellinen toimija, joka kantaa vastuuta globaalista kestävästä kehityksestä myös arktisella alueella. Lisäksi EU kantaa vastuuta alueen asukkaiden, mukaan lukien alkuperäiskansojen, toimeentulosta. EU vaikuttaa merkittävästi arktiseen alueeseen ympäristöjalanjälkensä sekä arktisen alueen luonnonvarojen ja tuotteiden kysynnän kautta.

Lisääntynyt kiinnostus arktisia resursseja ja kuljetusreittejä kohtaan voi muuttaa alueen geopoliittisen kilpailun ja mahdollisten jännitteiden areenaksi, joka saattaa uhata myös EU:n etuja. Arktiselta alueelta saatavien luonnonvarojen ja tuotteiden globaali kysyntä johtaa siihen, että alueen kehitystä ei voi tarkastella vain paikallisesti.

Tiedonannossa korostetaan, että haasteisiin ja mahdollisuuksiin voidaan vastata koordinoitusti ja tiiviissä yhteistyössä arktisten valtioiden, alueen viranomaisten ja paikallisyhteisöjen kanssa. EU:n täysipainoinen osallistuminen arktisiin asioihin on geopoliittinen välttämättömyys. EU:n toimien tulee perustua sen arvoihin ja periaatteisiin, kuten oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, kestävään kehitykseen, sukupuolten väliseen tasa-arvoon, moninaisuuteen ja osallistamiseen. Lisäksi sen tulee perustua sääntöpohjaisen monenkeskisen yhteistyön tukemiseen sekä kansainvälisen oikeuden, erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (UNCLOS), kunnioittamiseen.

EU:n tavoitteina on edistää rauhanomaista ja rakentavaa vuoropuhelua ja yhteistyötä muuttuvassa geopoliittisessa tilanteessa, säilyttää arktinen alue turvallisena ja vakaana, pitää esillä arktisia kysymyksiä keskusteluissa EU:n ulkopuolisten tahojen kanssa, sekä tiivistää alueellista yhteistyötä, ja kehittää strategista ennakkointia nouseviin turvallisuushaasteisiin. EU pyrkii vastaamaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ekologisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin haasteisiin, ja ryhtymään toimiin ilmastonmuutoksen ja luonnon tilan heikkenemisen torjumiseksi sekä parantamaan arktisen alueen kantokykyä ja kestävyyttä.

Turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutos ja geopoliittinen painotus näkyvät uudessa tiedonannossa. Kasvava kiinnostus vahingoittaa EU:n etuja, jos se uhkaa muuttaa alueen geopoliittiseksi kilpailuareenaksi. EU pyrkii vahvistamaan strategista ennakkointia, valtavirtaistaa arktisia kysymyksiä ulkoisessa diplomatiassaan, ja rakentaa alueellista yhteistyötä. Lisäksi EU laajentaa pelastusyhteistyötä, sekä tehostaa ikiroudan sulamisen tutkimusta.

EU:n arvioiden mukaan sotilaallisen liikehdinnän voimistuminen Venäjän arktisella alueella heijastaa sekä sen globaalia strategista asemoitumista, että kansallisia prioriteetteja. Monet maat, kuten Yhdysvallat, Norja, Iso-Britannia, Tanska, Kanada ja Islanti sekä Pohjois-Atlantin liitto (Nato), seuraavat tiiviisti tätä kehitystä. Myös muiden toimijoiden, kuten Kiinan, toiminta on kasvamassa alueella ja heijastuu sen kiinnostuksena kriittiseen infrastruktuuriin, merikaapeleiden rakentamiseen, meriliikenteeseen, kyberympäristöön ja disinformaatioon.

EU:n strategista ennakkointikykyä vahvistetaan ml. yhteistyössä kumppaneiden, kuten Yhdysvaltojen, Kanadan, Norjan ja Islannin sekä Naton kanssa strategisen ennakkoinnin kysymyksissä. EU tarkastelee ilmastonmuutoksen keskipitkän ja pitkän aikavälin turvallisuusvaikutuksia, ja jakaa tutkimusta ja dataa osana laajempaa Naton kanssa käynnissä olevaa ilmastonmuutosta ja turvallisuutta koskevaa keskustelua.

Arktisen neuvoston tarkkailijahakemusten lisääntyminen heijastaa uutta geopoliittista ympäristöä. Vahvistamalla osallistumistaan Arktisen neuvoston työ- ja asiantuntijaryhmiin EU muistuttaa tarkkailijastatusta koskevasta hakemuksestaan. EU:n ulkosuhdehallintoon on perustettu Arktisen erityislähettilään tehtävä. Euroopan komission ja Grönlannin pitkäaikaisen yhteistyön tiivistämiseksi ja tehostamiseksi Euroopan komissio perustaa Nuukin komission toimiston.

Suurin kokonaisvaltainen uhka arktiselle alueelle on ilmastonmuutos. EU on edelläkävijä ilmasto- ja biodiversiteettityössä ja valmis kantamaan globaalin vastuunsa, erityisesti uuden ilmastolainsäädäntönsä ja Fit for 55 – paketin kautta. EU:n arktisen toiminnan keskiössä ovat vihreän kehityksen ohjelman lainsäädäntöehdotukset, sekä kestävä sinisen talouden (sustainable blue economy) tavoitteet. EU torjuu arktisiin alueisiin ilmassa, maalla ja merellä vaikuttavia merkittäviä saastumisen lähteitä, kuten muovia ja merten roskaantumista, mustaa hiiltä, kemikaaleja, liikenteen päästöjä sekä luonnonvarojen kestämatöntä hyödyntämistä. EU tukee Suomen tavoin myös globaalia ”30 by 30” tavoitetta suojella 30% maa-alasta ja 30% merestä vuoteen 2030 mennessä perustamalla merialueiden suojelualueverkosto ja muita tehokkaita suojelutoimia (OECMS).

EU:n eri politiikkalinjaukset tukevat toisiaan. Arktinen politiikka rakentuu UNCLOS:n, YK:n Agenda 2030:n ja kestävä kehityksen tavoitteiden periaatteille sekä sen osallistumiselle Arktisen neuvoston, Barentsin euroarktisen neuvoston ja Pohjoinen ulottuvuuden politiikkakehyksen työhön.

Yhtenä painopisteenä on Pohjoinen ulottuvuus ja sen ympäristökumppanuus (NDEP). NDEP:n ydinikkunan tavoitteena on puuttua Luoteis-Venäjällä Neuvostoliiton aikakauden ydinjätteisiin liittyviin riskeihin. Barentsinmeren alueella on yksi maailman suurimmista käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen kertymistä. Ydinikkunaa on rahoitettu 166,3 miljoonalla eurolla vuodesta 2002 lähtien. EU:n Ukrainan tilanteen johdosta Venäjään kohdistamat toimet vaikuttavat osaltaan PU:n hankerahoitukseen.

EU:lla on vahvoja kansainvälisiä arktisen tutkimuksen yhteistyöverkostoja, mukaan lukien kahdenväliset tiede- ja teknologiayhteistyösopimukset Kanadan, Venäjän ja Yhdysvaltojen kanssa. EU on tukenut arktisen tiedeministerikokouksen avulla tiedediplomatiaa vuodesta 2016 lähtien. All Atlantic Ocean –tutkimusallianssi on mobilisoitu vahvistamaan arktista tutkimusta, ja EU pyrkii kohti Atlantin valtameren tutkimusliittoumaa molemmilla navoilla.

Lisääntynyt kiinnostus arktiseen tieteeseen, luonnonvaroihin, infrastruktuuriin, liikenteeseen ja matkailuun edellyttää toimivia turvallisuusjärjestelmiä, kuten satelliitteja ympäristö-, sää-, jää-, merenkulku- ja lentoliikennetietojen keräämiseksi ja viestinnän parantamiseksi. Taloudellisen ja sotilaallisen toiminnan lisääntyessä arktisella alueella EU:n satelliittikeskus (SatCen) tarjoaa turvattua paikkatietoanalyysiä.

Metsä- ja maastopalot sekä tulvat yleistyvät arktisilla alueilla ilmastonmuutoksen vaikutusten vuoksi. Kysyntä pelastuspalveluille arktisella alueella kasvaa. Merenkulun pelastustoiminnan (SAR) osalta hyödynnetään EU:n satelliittijärjestelmiä ja EU-virastojen tarjoamia palveluita. Lisäksi edistetään merivartiostojen yhteistyötä erityisesti Arktisen rannikkovartiostofoorumia kautta. Arktisen alueen alusturvallisuuden parantamiseksi EU on tukenut kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) kalastusalusten ja huviveneiden turvallisuusohjeita arktisella alueella sekä pakollisten matkasuunnittelu- ja navigointitoimenpiteiden kehittämistä.

Ikiroudan sulamisesta ja siihen liittyvien metaanikaasujen purkautumisesta aiheutuviin haittavaikutuksiin on tärkeä puuttua. Yli 70% arktisesta infrastruktuurista ja 45% arktisen alueen öljykenttien infrastruktuurista on rakennettu ikiroudan päälle. On tärkeää tuottaa satelliittipohjaista tietoa ikirouda-alueiden eroosiosta sekä tiukentaa rakentamisstandardeja. Kansalliset terveysturvalliset seuraavat ja arvioivat ihmisten, eläinten ja kasvien terveydelle aiheuttavia riskejä.

EU tukee ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän tutkimusta Horisontti 2020 - ohjelmalla Nunataryuk-hankkeessa. Arctic Passion –projektissa seurataan ikiroudan sulamista ja kartoitetaan ikiroudan tilannetta Copernicus-satelliittien ja *in situ* - havaintojen avulla, mukaan lukien alkuperäiskansojen tuottama tieto.

Tiedonannon mukaan EU:n tavoitteena pitäisi olla Pohjoisen Jäämeren sääntelemättömän rannikkokalastuksen ehkäisemiseksi solmitusta sopimuksesta menestystarina arktiselle alueelle. Sopimus suojelee meriekosysteemejä soveltamalla tiedepohjaista lähestymistapaa mahdolliseen tulevaan kalastukseen keskisellä Jäämerellä. EU tukee sopimuksen nopeaa täytäntöönpanoa.

EU tukee Arktisen neuvoston tavoitetta vähentää arktisen alueen mustan hiilen päästöjä jopa 33% vuoden 2013 tasosta vuoteen 2025 mennessä. EU kannustaa kaikkia arktisen alueen maita käyttämään uusiutuvaa energiaa, sekä vähentämään dieselin käyttöä ja mustan hiilen päästöjä. EU pyrkii vähentämään mustan hiilen päästöjä monenkeskisellä lähestymistavalla Yhdysvaltojen, Kanadan ja muiden kanssa Arktisen neuvoston työhön pohjautuen. EU edistää yhteistyötä metsä- ja turvepaloista aiheutuvan mustan hiilen päästöjen rajoittamiseksi.

Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuus (NDEP) tukee mustan hiilen hankkeita Venäjällä. Tärkeä askel olisi mittausasemaverkoston perustaminen.

Arktisella alueella on valtava uusiutuvan energian potentiaali (maalämpö, tuuli, vihreä vety ja vesivoima). Puhtaan energian teknologioiden kehittäminen on arktisen alueen ja EU:n etu. Siksi EU vahvistaa puhtaan energian yhteistyötä, lisää tiedonvaihtoa sekä selvittää puhtaan energian tarjontaa ja energiamurrosta.

EU johtaa siirtymää kohti päästötöntä meriliikennettä Jäämerellä vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden ja Fit for 55 -paketin mukaisesti. EU tunnustaa Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) hiljattain hyväksymän raskaan polttoöljyn käyttöä ja aluksen polttoaineeksi kuljettamista koskevan kiellon arktisella merialueella, ja vaatii sen nopeaa ja kattavaa täytäntöönpanoa.

EU kuluttaa 20% maailman mineraalituotteista, mutta tuottaa niistä vain 3%. EU on riippuvainen muutamasta, ja joissakin tapauksissa vain yhdestä lähteestä useiden kriittisten mineraalien osalta. Esimerkiksi Kiina tuottaa 98% harvinaisista maametalleista ja 93% magnesiumista. Kahdeksan arktista valtiota ovat potentiaalisesti merkittäviä kriittisten ja muiden raaka-aineiden toimittajia, ja Euroopan arktisella alueella on jo merkittävää mineraalien louhintatoimintaa.

EU edistää ympäristön kannalta parhaita käytäntöjä kaivosteollisuudessa, jätehuollossa ja onnettomuustilanteissa sekä tukee kiertotalousaloitteiden toimeenpanoa. EU:n kriittisten raaka-aineiden toimintasuunnitelman tavoitteena on varmistaa EU:n teollisuuden kriittisten raaka-aineiden kestävä ja turvallinen saatavuus paikallisia ja alkuperäisyhteisöjä kunnioittaen ja niitä osallistaen.

Samalla kun tavoitellaan puhtaampaa ja kestävämpää porausta, louhintaa ja prosessointia, tarvitaan puhtaan vihreän teknologian mahdollistamaa uusioraaka-aineiden nykyistä laajempaa käyttöä. Koska arktinen alue on erityisen herkkä ilmastonmuutokselle, ajaa EU globaalien kumppaneiden kanssa korkeimpien normien asettamista ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

EU tuo öljyä ja kaasua arktiselta alueelta. EU on sitoutunut Pariisin ilmasopimuksen mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen panemalla täytäntöön vihreän siirtymän ohjelman. Arktisen alueen hiilivetyjen porauksen ja louhimisen osittaismoratorioiden pohjalta EU on sitoutunut siihen, että öljy, kivihiili ja kaasu pysyvät maassa myös arktisilla alueilla.

Huomionarvoista on komission aikomus toimia kumppaneiden kanssa monenvälisen oikeudellisen velvoitteen puolesta, jonka mukaan se ei salli hiilivetyvarastojen laajentamista arktisella alueella eikä sen välittömässä läheisyydessä. EU ei myöskään hanki arktisella alueella tuotettuja hiilivetyjä. Tavoite on herättänyt jo kritiikkiä Norjassa ja Venäjällä, mutta kyse ei ole EU:n yksipuolisesta toimesta vaan kumppanien kesken sovittavasta järjestelystä. Neuvottelujen käymiseksi komissiolta tarvitaan esitys lainsäädännöstä, johon Suomi ottaa kantaa erikseen.

Tiedonannossa esitetään monia toimia arktisten merialueiden suojelemiseksi. EU aikoo mm. edistää kestäviä ja vastuullisia ratkaisuja Euroopan arktisella alueella vihreässä siirtymässä tarvittavien kriittisten materiaalien keräämiseksi ja etsii strategisia kumppanuuksia resurssirikkaiden kolmansien maiden kanssa. Lisäksi EU haluaa edistää globaalien kumppaneiden kanssa korkeimpien standardien asettamista jalostusprosessien ympäristövaikutusten vähentämiseksi ja neuvotella vahva sopimus BBNJ:stä sekä myötävaikuttaa sopimuksen täytäntöönpanoon säätelemättömän aavan meren kalastuksen ehkäisemiseksi keskisellä Jäämerellä.

EU investoi Horisontti 2020 -ohjelman arktiseen tutkimukseen vuosina 2014-2020 noin 200 miljoonaa euroa ja tukee arktista tiedettä Horisontti Eurooppa -ohjelman (2021-2027) ja EU-PolarNet2 -hankkeen kautta. Useimmat Horisontti 2020 -ohjelmasta rahoitettavat arktiset hankkeet toimivat yhteistyössä paikallisten ja alkuperäiskansojen kanssa, joilla on historiallista ja paikallista tietoa arktisista ekosysteemeistä. Jatkotyötä tähän kehitetään EU:n ja PolarNet 2:n alaisissa erillisissä työpajoissa sekä All Atlantic Ocean -tutkimusallianssin kautta.

EU panostaa arktisella alueella asuvien ihmisten tulevaisuuteen edistäen parempia koulutusmahdollisuuksia, kestävä kasvua ja työpaikkoja, mukaan lukien nuorten, naisten ja alkuperäiskansojen osallistumisen lisääminen

arktisessa päätöksenteossa, erityisesti innovaatioihin ja tutkimukseen, työpaikkojen luomiseen digitaalisiin taitoihin ja koulutukseen liittyvissä kysymyksissä.

Arktinen sidosryhmäfoorumi ja vuoropuhelu alkuperäiskansojen kanssa ovat kiinteä osa EU:n arktista politiikkaa. EU käy säännöllisesti keskustelua Arktisen talousneuvoston, kuntia edustavien järjestöjen, kuten Arctic Mayors -foorumin, sekä arktisen alueen edustajien kanssa, mukaan lukien pohjoisen harvaan asutun alueen verkosto. EU pitää myös säännöllisesti yhteyttä Saamelaisneuvostoon.

COVID-19-pandemia korosti tarvetta lisätä ymmärrystä ilmastonmuutoksen vaikutuksista terveysuhkiin arktisella alueella. EU pyrkii toteuttamaan Maailman terveysjärjestön ja saastuneimpien arktisten alueiden viranomaisten kanssa erityishankkeita, joilla vahvistetaan ja jaetaan tietoa sekä parhaita käytäntöjä tautien puhkeamisesta, luonnonkatastrofeista sekä muista ilmastonmuutoksesta ja ympäristön pilaantumisesta luonnonvaroilta, kasveille ja ihmisille aiheutuvista uhkista. Se tukee Arktisen neuvoston kestävä kehityksen työryhmän One Arctic, One Health -hankkeen työtä. Pohjoisen Ulottuvuuden kansanterveyskumppanuutta voitaisiin hyödyntää perustamalla seurantajärjestelmä taudinaiheuttajien havaitsemiseksi sekä alueen mallinnusta ja ennakkovaroitusta varten. Häätäkeskuslaitoksella (HERA) on keskeinen rooli tulevien terveysuhkien ennakoinnissa, mukaan lukien ikiroudassa olevien mahdollisten patogeenien aktivoituminen.

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista on keskeinen osa EU:n ihmisoikeuspolitiikkaa. EU edistää alkuperäiskansojen oikeuksia ja vapauksia Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimuksen nro 169 mukaisesti, ja kannustaa alkuperäiskansojen kanssa käytävään täydelliseen konsultaatioon ja yhteistyöhön pitäen mielessä vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatteen ennen kuin ryhdytään toimiin, jotka voivat vaikuttaa suoraan alkuperäiskansoihin. EU:n koheesio- ja yhteistyöohjelmat, erityisesti Interreg Northern Periphery and Arctic Programme (NPA), tukevat saamelais- ja inuiittikulttuureja, elinkeinoja ja yrittäjyyttä.

EU pyrkii varmistamaan, että arktista aluetta kehitetään sukupuolten tasa-arvoa edistäen. EU pitää myönteisenä sitä, että naiset muodostavat merkittävän osan Saamelaisneuvoston johtoa. Naapuruuden, kehityksen ja kansainvälisen yhteistyön puitteissa EU rahoittaa arktisen alueen nuorille ja naisille suunnattuja ohjelmia, ja osallistuu kaupunkien väliseen yhteistyöhön.

EU:n arktista rahoitusta jaetaan Pohjois-Ruotsin ja Koillis-Suomen koheesio- ja maaseutupoliittisissa ohjelmissa.

EU:n koheesio-ohjelmat painottuvat vuosina 2021-2027 vihreään ja digitaaliseen siirtymään, joka tukee älykästä talousmurrosta erikoistumisen strategioiden, yrittäjyyden rahoituksen ja arktisten alueiden nuoria koskevien aloitteiden kautta. Pohjoisen Suomen ja Ruotsin alueet ovat oikeutettuja uuteen oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon, jonka tavoitteena on helpottaa ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisestä aiheutuvia sosiaalisia ja taloudellisia kustannuksia.

Olemassa olevien ja uusien, kestävä kehitystä tukevien EU-ohjelmien (esim. Interreg Aurora, NPA, Karelia ja Kolarctic) ja organisaatioiden (Euroopan investointipankkiryhmä) näkyvyyttä lisätään erillisen tietoportaalien avulla. EU:n ilmastorahasto tukee meriympäristöön liittyvien vähähiilisten teknologioiden hankkeita. EIB tukee vihreää energiaa arktisella alueella. Kiertotaloutta toteuttaville hankkeille on tarjolla rahoitusta ja investointeja.

EU:lla on tarjota avaruusperusteisen, turvallisen viestintähankkeensa kautta luotettavia ja toimivia ratkaisuja arktisen alueen yhteyksien lisäämiseksi, ml. kriittisten infrastruktuurien suojelemiseksi ja huippunopean laajakaistan saatavuuden takaamiseksi. Verkkojen Euroopan digitaalinen komponentti avataan arktisille alueille, mikä tarjoaa mahdollisuuden rahoittaa erilaisia digitaalisia projekteja.

Luulajan, Kemin, ja Oulun satamat ovat TEN-T-satamia, jotka muodostavat merkittävän yhteyden meri- ja maaliikenteen välille. Käytävälajennukset hyväksyttiin Verkkojen Eurooppa-asetuksen uudistamisen myötä kaudelle 2021-2027. Tämä mahdollistaa kuljetukset arktisilta alueilta maalla ja mahdollisesti Koillisväylän kautta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova instrumentti.

Komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova instrumentti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Tämänhetkisten tietojen mukaan tiedonanto esitellään Euroopan parlamentin ulkoasiainvaliokunnalle vuoden 2022 alussa.

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaoston kirjallinen menettely 29.11. - 2.12.2021.

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tiedonannolla ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla ei ole taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; EU:n voimakkaampi sitoutuminen rauhanomaiseen, kestävään ja vauraaseen arktiseen alueeseen, JOIN(2021) 27 final, 14.10.2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anna Yletyinen UM/EUR-10, anna.yletyinen@formin.fi, p. 0295 350 210
 Jenny Haukka UM/EUR-10, jenny.haukka@formin.fi p. 0295 350 585
 Petteri Vuorimäki UM/EUR-10, petteri.vuorimaki@formin.fi p. 0295 350 458
 Jatta Jämsén UM/ITÄ-10, jatta.jamsen@formin.fi p. 0295 350 378
 Pekka Vasara UM/ITÄ-10, pekka.vasara@formin.fi p. 295 350 523
 Kitta Kangas UM/OIK-20 kitta.kangas@formin.fi p. 0295 350 608
 Marko Mäntylä VNK marko.mantyla@formin.fi p. 0295 160 576
 Nina Brander VNK nina.brander@gov.fi p. 0295 160 347
 Mikko Martikainen TEM mikko.martikainen@gov.fi p. 0295 064 795
 Paavo-Petri Ahonen OKM Paavo-Petri.Ahonen@minedu.fi 0295 330 247
 Henna Haapala YM Henna.Haapala@gov.fi p. 0295 250 070
 Sara Viljanen YM Sara.Viljanen@gov.fi p. 0295 250 315
 Aino Lipsanen YM aino.lipsanen@gov.fi p. 0504431786
 Ritva Hautanen LVM Ritva.Hautanen@gov.fi p. 0295 342 081
 Eeva Vasara STM Eeva.K.Vasara@gov.fi p. 029516 3143
 Kaisa Lähdepuro STM kaisa.lahdepuro@gov.fi p. 0503135330
 Wivi-Ann Wagello-Sjölund SM Wivi-Ann.Wagello-Sjolund@govsec.fi p.0295 488 640
 Jenna Kuitunen SM jenna.kuitunen@govsec.fi p. 050 399 7925
 Anna Ilvesniemi PLM Anna.Ilvesniemi@gov.fi p. 0295 140 027

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Arktinen alue, ilmasto, liikenne, saamelaiset, energia, ympäristö LVM, OM, TEM, UM, YM
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, MMM, OKM, PLM, SM, STM, VM, VNK, VTV
